Ohje syyhyyn sairastuneelle

Syyhy on syyhypunkin (n. 0,4 mm) aiheuttama kutiseva ihottuma, joka tarttuu ihmisestä toiseen läheisessä ihokosketuksessa, vaatteiden ja vuodevaatteiden välityksellä. Syyhy tarttuu jo oireettomassa vaiheessa. Syyhypunkkia on vaikea erottaa paljain silmin. Se leviää tavallisesti pitkäkestoisessa kontaktissa olleisiin, kuten perheenjäseniin ja seksikumppaneihin. Syyhy diagnosoidaan lääkärissä.

Oireet

Kutina on syyhyn tyypillisin oire. Oireita tulee yleensä 3–6 viikon kuluttua tartunnasta. Voimakasta kutinaa on etenkin iltaisin ja öisin. Iholla näkyy pieniä vesirakkuloita, näppylöitä ja raapimisjälkiä, tavallisimmin sormien välissä, ranteissa, kyynärvarren etupinnalla, kainaloissa, alavatsalla, nilkoissa ja genitaalialueilla. Kutinan ja raapimisen takia iho voi tulehtua. Etenkin pienillä lapsilla ja iäkkäillä syyhy voi levitä myös päänahkaan. Myös onnistuneen hoidon jälkeen kutina jatkuu usein jopa 4 viikkoa. Kutinaa voidaan rauhoittaa kortisonivoiteella.

Syyhypunkit eivät poistu ihosta itsestään vaan niiden häätäminen vaatii lääkehoitoa sekä syyhyn häätöhoitoa tukevat siivoustoimet.

Syyhyn hoito

Kaikki samassa taloudessa asuvat ja muut läheisessä kosketuksessa olevat, esim. seurustelukumppanit, hoidetaan samaan aikaan kahteen kertaan. Jos lapsella on useampi koti, tulee hoitaa kaikkien kotien perheenjäsenet samanaikaisesti. Töihin, päiväkotiin ja kouluun voi palata ensimmäisen hoitokerran jälkeisenä päivänä, rikkivaseliinia käytettäessä kolmannen hoitopäivän jälkeen.

Hoito toteutetaan samalla tavalla myös oireettomille. Oireettomat henkilöt voivat jatkaa töissä, varhaiskasvatuksessa tai koulussa normaalisti.

Hoito voidaan toteuttaa apteekista ilman reseptiä ostettavalla lääkevoiteella (bentsyylibentsoaatti 22.5 %/disulfiraami 2 % tai 5 % permetriinivoiteella) Bentsyylibentsoaattia pidetään tällä hetkellä ensisijaisena paikallishoitona (ei raskaana oleville, imettävillä tai alle 1 vuoden ikäisille). Lääkärin määräämänä syyhyn hoitoon käytetään myös ivermektiinitabletteja sekä rikkivaseliinivoidetta. **Hoito tehdään kaksi kertaa. Molempien hoitokertojen yhteydessä tehdään perusteellinen syyhysiivous.**

Perusteellinen syyhysiivous

- Lääkkeen vaikutusajan jälkeen käytössä olleet lakanat ja muut petivaatteet otetaan pois sängystä ja laitetaan pyykkiin. Tämän jälkeen käydään suihkussa ja pestään vartalo sekä hiukset vedellä ja saippualla/shampoolla. Iho kuivataan suihkun jälkeen puhtaalla pyyhkeellä, jonka jälkeen pyyhe laitetaan pyykkiin. Päälle puetaan puhtaat vaatteet ja sänkyyn laitetaan puhtaat vuodevaatteet
- Hoidon jälkeisenä päivänä tehdään perusteellinen syyhysiivous. Pelkkä lääkehoito ei riitä. Syyhysiivous tehdään myös toisen hoitokerran yhteydessä
- Kaikkien samassa taloudessa asuvien viikon aikana käytössä olleet vaatteet, pyyhkeet, vuodevaatteet, petauspatjat, peitot ja tyynyt pestään vähintään 50 asteessa. Samoin kaikkien perheenjäsenten päähineet, käsineet, kaulahuivit, hunnut, hiusdonitsit ja -lenkit, vaatteet, vauvan aktiivisuusmatot, hyppykeinut ja kankaiset lelut jne.
- Sohvat, sohvatyynyt, päällystetyt tuolit, matot, istuinpehmusteet, auton penkit yms. tekstiilit imuroidaan huolellisesti ja mahdollisuuksien mukaan pestään tai otetaan pois käytöstä viikoksi. Imuroinnin jälkeen pölypussi vaihdetaan tai imurin säiliö puhdistetaan
- Vaikeasti pestävät tekstiilit, kuten takit, kengät, peitot, paksut petauspatjat, lastenvaunut ja -rattaat, vauvan turvakaukalo tai -istuin, laukut, reput, harrastusvälineet ja terassipehmusteet poistetaan käytöstä viikoksi. Ne voi myös laittaa vuorokaudeksi muovipussissa pakkaseen vähintään -18 asteeseen.

Lääkehoito

<u>Bentsyylibentsoaatti 22.5 %/disulfiraami 2 % -hoidon toteuttaminen</u>

- Ei raskaana oleville tai imettäville
- Tietoa turvallisuudesta ei ole alle 1 vuoden ikäisillä lapsilla
- Emulsio levitetään koko iholle kuivaamisen ja pesun jälkeen. Vaikka pakkausselosteessa lukee ”päätä lukuun ottamatta”, on hyvä levittää emulsio myös hiuspohjaan ja korviin, alle 2-vuotiaille lapsille myös kasvoihin (ei kuitenkaan silmien, suun tai sierainten läheisyyteen). Yli 2-vuotiailla kasvot hoidetaan vain, jos siellä on ihomuutoksia.
- Voitele erityisen huolellisesti navan sisäalue, kynsien aluset, sormien ja varpaiden välit, taipeet, kainalot, ulkoiset sukuelimet ja nivuset.
- Käsien suojaksi laitetaan voiteen levittämisen jälkeen puuvillakäsineet ja wc-käynneillä käytetään niiden päällä kertakäyttöisiä muovikäsineitä. Jos kädet pestään 12 tunnin kuluessa käsittelystä, ne on voideltava

uudestaan. Lapsilla myös käsineet suojaavat siitä, ettei ärsyttävää ainetta pääse silmiin. Yön ajaksi pikkulapsille suositellaan käytettäväksi hanskoja.
- On tärkeä käyttää riittävä määrä voidetta (potilaan kokoon suhteutettuna, aikuiselle yleensä ainakin 50–60 g)
- Voiteen annetaan vaikuttaa **vähintään 24 tuntia**, minkä jälkeen voide pestään pois vedellä ja saippualla ja tehdään perusteelliset siivoustoimet.
- Hoito toistetaan 7–10 vrk kuluttua, koska syyhylääkkeet tehoavat vain eläviin syyhypunkkeihin. Toinen hoitokerta tarvitaan vastakuoriutuneiden syyhypunkkien hoitamiseksi. Hoito toistetaan sekä oireisille että oireettomille.

Permetriinivoidehoidon toteuttaminen

- Voidaan käyttää aikuisilla ja yli 2kk ikäisillä lapsilla
- Levitetään samaan tapaan kuin bentsyylibentsoaatti/disulfraami -emulsio, ks. ohje edellä.
- On tärkeä käyttää riittävä määrä voidetta, aikuiselle 1–2 30 g tuubia. Yli 12-vuotiaalle lapselle riittää yleensä 1 voideputki, 6–12-vuotiaille puolikkaan voideputken verran eli n. 15 g voidetta. 1–5-vuotiaille käytetään neljännes putkilosta.
- Permetriinivoiteen tulisi vaikuttaa iholla vähintään 12–24 tuntia, minkä jälkeen iho pestään vedellä ja saippualla ja tehdään siivoustoimet.
- Hoito toteutetaan uudelleen 7–10 vrk kuluttua sekä oireisille että oireettomille

Rikkivaseliinihoidon toteutus

- Voide levitetään samaan tapaan kuin bentsyylibentsoaatti/disulfraami -emulsio, ohje edellä
- Rikkivaseliinin suositeltu vaikutusaika on 24h, mutta voiteen tulisi olla iholla vähintään 12h
- Vaikutusajan jälkeen iho pestään vedellä ja saippualla ja levitetään uusi voidekerros.
- Rikkivaseliinihoito toteutetaan kolmena peräkkäisenä päivänä. Hoito voidaan tarvittaessa toistaa viikon kuluttua, esimerkiksi jos aiempi kertahoito on epäonnistunut, mutta yleensä yksi kolmen vuorokauden hoitojakso riittää.
- Rikkivaseliinihoidon yhteydessä kodin siivoustoimet suositellaan tehtäväksi ensimmäisen hoitopäivän jälkeen

Ivermektiinihoidon toteutus

- Ei raskaana oleville. Lääkäri määrää lääkkeen annoksen painon mukaan

- Lääke otetaan illalla rasvaisen ruuan kera
- Aikaisintaan 10 tunnin kuluttua lääkkeen ottamisesta käydään suihkussa ja tehdään siivoustoimet
- Hoito uusitaan 7-10vrk kuluttua

Milloin yhteys terveydenhuoltoon

- Jos syyhytartunnan aiheuttama ihottuma on vaikeaoireinen, laaja-alainen, tulehtunut tai itsehoito ei ole auttanut
- Syyhytartunnan epäily päiväkoti-ikäisellä lapsella tai nuoremmalla, mikäli taloudessa ei ole muita syyhytartunnan saaneita
- Perheen syyhyepidemiassa tartunnan on saanut tai tartunnalle on altistunut alle 2 kuukauden ikäinen vauva
- Jos oireet ovat epäselvät ja ainoastaan epäilee altistuneensa tartunnalle
- Jos oireet jatkuvat itsehoidon jälkeen yli 4 viikkoa